

MONITOROVANIE VYUŽÍVANIA VHODNOSTI UČEBNICE

Fyzika pre 6. ročník základnej školy

Autori učebnice: doc. RNDr. Viera Lapitková, CSc., doc. RNDr. Václav Koubek, CSc.,
Mgr. Milada Maťašovská, Mgr. Ľubica Morková

Vydavateľstvo: EXPOL PEDAGOGIKA, s. r. o., Bratislava

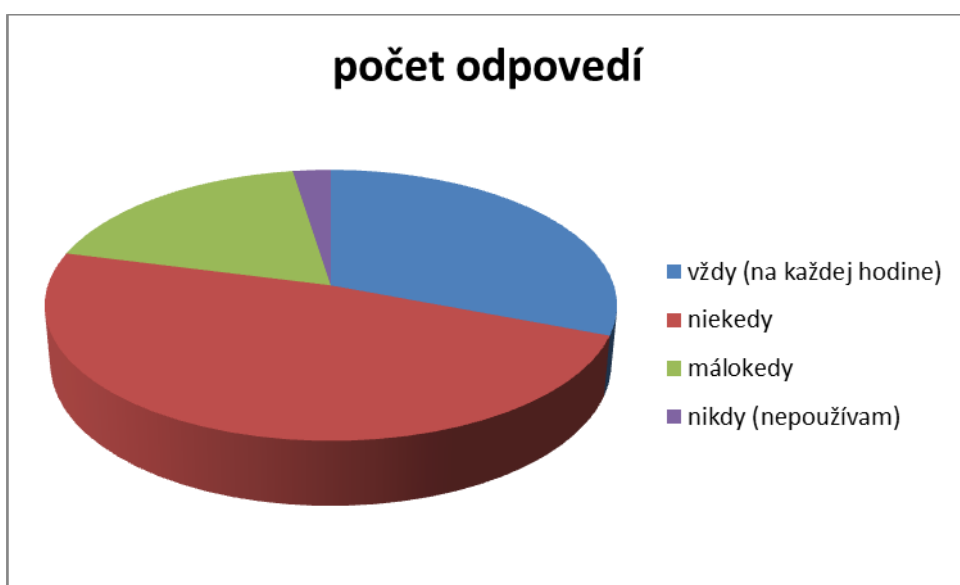
Rozsah učebnice: 112 strán

časť Zhrnutie

1. Uvedenú učebnicu na hodinách fyziky používate

Touto otázkou sme zisťovali do akej miery učitelia učebnicu používajú.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
vždy (na každej hodine)	25	30,9
niekedy	39	48,1
málokedy	15	18,5
nikdy (nepoužívam)	2	2,5

Z tabuľky a grafu vidieť, že 30,9 % učiteľov používa učebnicu na každej vyučovacej hodine. 48,1 % učiteľov uviedlo, že uvedenú učebnicu používa niekedy, 18,5 % ju používa málokedy a len 2,5 % učebnicu nepoužíva nikdy. Môžeme konštatovať, že učebnicu fyziky pre 6. ročník nepoužíva vyše 20 % učiteľov, ktorí sa vyjadrili.

Dôvody nepoužívania učebnice môžeme odhadovať z návrhov učiteľov na zlepšenie učebnice v súvislosti s jej používaním. Mnohí učitelia sa nestotožňujú s koncipovaním Štátneho vzdelávacieho programu, konkrétne s rozvrhnutím tematických celkov do jednotlivých ročníkov. Majú odlišnú predstavu vyjadrenú vo svojich školských vzdelávacích programoch. Často celky nekorešpondujú s matematickým aparátom žiakov, majú pocit, že fyzika predbieha matematiku. Preto presúvajú celky do vyššieho ročníka. Naopak do šiesteho ročníka vložia často témy o základoch magnetizmu a elektriny.

časť Zhrnutie

2. V ktorej časti vyučovacej hodiny učebnicu používate?

Následne sme zisťovali, či učitelia používajú učebnicu v priebehu celej vyučovacej hodiny fyziky, alebo len v niektorých jej častiach, respektíve ju nepoužívajú vôbec.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
vo všetkých častiach vyučovacej hodiny	6	7,4
v rôznych častiach vyučovacej hodiny	62	76,5
len v jednej časti vyučovacej hodiny	9	11,1
nepoužívam učebnicu	4	4,9

Učitelia používajú učebnicu fyziky pre 6. ročník väčšinou v rôznych častiach vyučovacej hodiny (76,5 %). Len málo učiteľov používa učebnicu len v jednej časti (11,1 %), prípadne vo všetkých častiach vyučovacej hodiny (7,4 %).

V tejto otázke 4 učitelia uviedli, že nepoužívajú učebnicu, čo približne korešponduje s výsledkom prieskumu v otázke č. 1., kde 2 učitelia (2,5 %) uviedli, že učebnicu nikdy nepoužívajú. Aj napriek tomu môžeme konštatovať, že uvedenú učebnicu používajú učitelia (vyššie 80 %) v priebehu väčšej časti vyučovacích hodín.

Objavili sa aj názory, že učebnicu používajú v obmedzenej miere preto, lebo pôsobí chaoticky, je v nej priveľa pokusov s obsiahlym popisom činnosti a naopak málo záverov a zhrnutia podstatných častí.

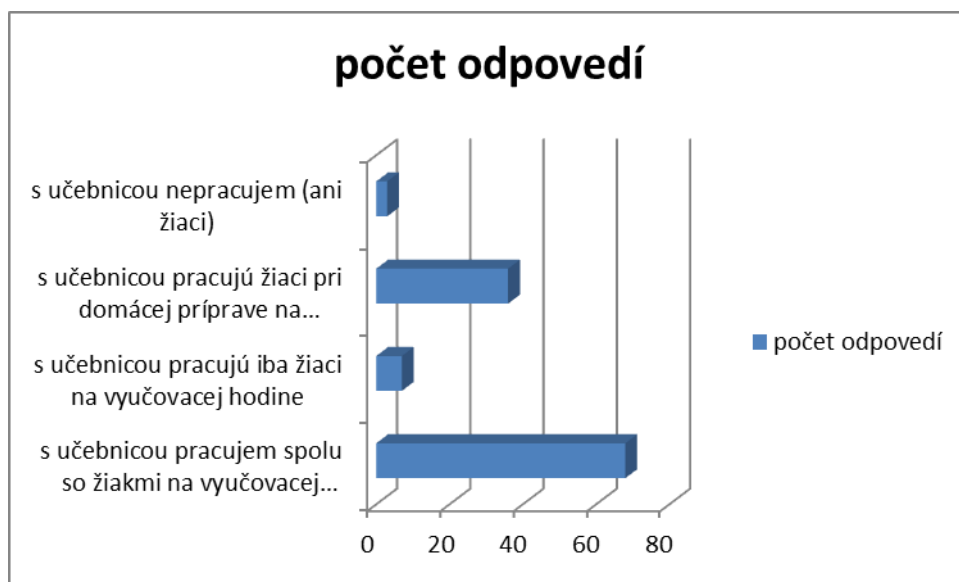
Mnohým učiteľom chýba aj metodická príručka k učebnici.

časť Zhrnutie

3. Ktorý spôsob práce s učebnicou uprednostňujete?

Zaujímalo nás, ako učitelia používajú učebnicu na vyučovacej hodine. Či ju využívajú na spoločnú prácu, samostatnú prácu žiakov alebo na žiacku domácu prípravu.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
s učebnicou pracujem spolu so žiakmi na vyučovacej hodine	68	84,0
s učebnicou pracujú iba žiaci na vyučovacej hodine	7	8,6
s učebnicou pracujú žiaci pri domácej príprave na vyučovanie	36	44,4
s učebnicou nepracujem (ani žiaci)	3	3,7

Koncepcia spracovania učebnice fyziky pre 6. ročník ZŠ umožňuje jej využitie rôznymi spôsobmi v závislosti od cieľov vyučovacej hodiny. Väčšina učiteľov (84,0 %) využíva učebnicu na prácu so žiakmi počas vyučovacej hodiny a 44,4 % ju využíva aj pri domácej príprave žiakov na vyučovanie. 8,6 % učiteľov uviedlo, že využíva učebnicu iba na prácu žiakov na vyučovacej hodine. Iba traja učitelia (3,7 %) uviedli, že s učebnicou nepracujú ani oni ani žiaci.

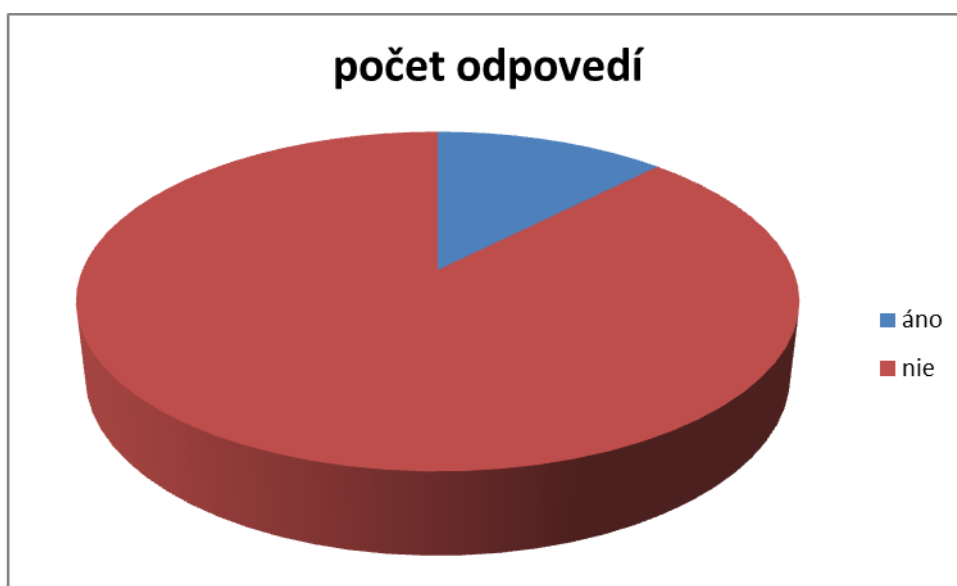
Na základe uvedených výsledkov môžeme usúdiť, že väčšina učiteľov pracuje s učebnicou na vyučovacej hodine spolu so žiakmi a takmer polovica učiteľov využíva učebnicu na domácu prácu žiakov.

časť Odbornosť

4. Vyskytujú sa v učebnici odborné chyby?

Touto otázkou sme zisťovali, či sa z pohľadu učiteľov vyskytujú v učebnici odborné chyby. Učitelia, ktorí sa vyjadrili negatívne, neodpovedali ďalej na otázku vo vzťahu k množstvu chýb v učebnici.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
áno	10	12,3
nie	71	87,7

87,7 % učiteľov sa vyjadrilo, že v učebnici sa nenachádzajú odborné chyby. Z pohľadu učiteľov 12,3 % uviedlo, že sa v učebnici fyziky nachádzajú odborné chyby. Následne sme tiež zisťovali, koľko odborných chýb sa podľa učiteľov v učebnici nachádza.

Mnoho učiteľov považuje za odbornú chybu učebnice aj jej celkovú koncepciu – uprednostnili by rozdelenie na textovú časť a pracovnú časť. Často spomínajú predreformné učebnice, kde časť A bola študijná a časť B bola pracovná.

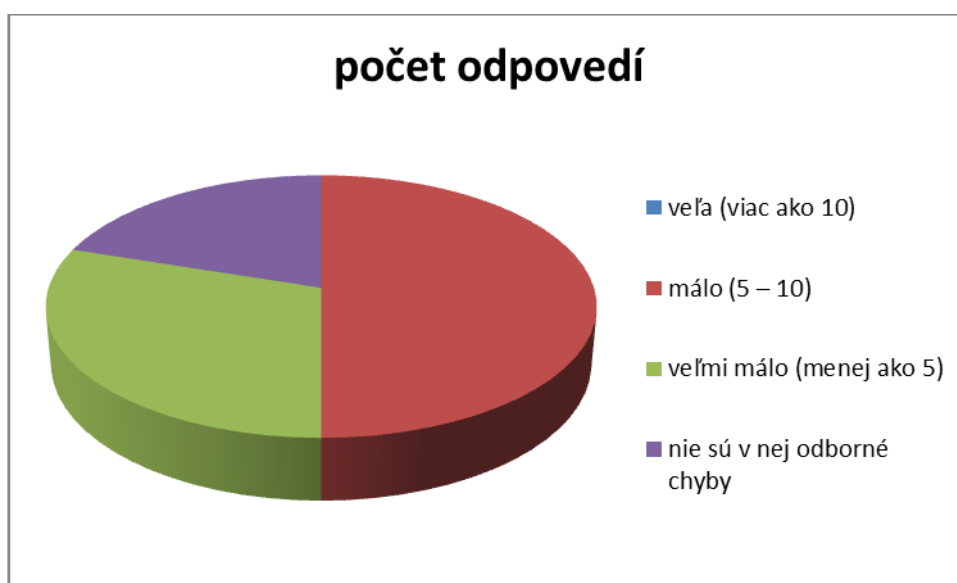
K odborným chybám v učebnici fyziky pre deviaty ročník základnej školy sa vyjadrujeme v nasledujúcej otázke č. 5.

časť Odbornosť

5. Aké množstvo odborných chýb je v učebnici?

V súvislosti s výskytom odborných chýb v učebnici nás zaujímalo, aké množstvo chýb sa v nej podľa učiteľov vyskytuje.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
veľa (viac ako 10)	0	0,0
málo (5 – 10)	5	50,0
veľmi málo (menej ako 5)	3	30,0
nie sú v nej odborné chyby	2	20,0

Z uvedených údajov vyplýva, že podľa polovice učiteľov sa nachádza v učebnici približne 5 – 10 chýb a takmer tretina uviedla, že sa v učebnici nachádza menej ako 5 odborných chýb. Žiadny učiteľ si nemyslí, že v učebnici je viac ako 10 odborných chýb.

Mnoho učiteľov považuje za chybu sled jednotlivých učív, ktorý zodpovedá novému reformnému prístupu. Títo učitelia by vrátili do koncepcie logiku predchádzajúceho členenia, laboratórne práce. Zdôvodňujú svoj postoj aj stále väčším rozporom medzi matematickými schopnosťami žiakov a potrebami fyziky. Často sa objavil názor, že téma „hustota“ by sa mala presunúť do vyššieho ročníka...

časť Textová časť učebnice

6. Ako hodnotíte množstvo textu v učebnici? Textu je

Zisťovali sme, čo si učitelia myslia o množstve textu v učebnici. Či ho považujú za primerané alebo nie.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
málo	17	21,0
primerane	47	58,0
veľa	17	21,0

Množstvo textu v učebnici za primerané považuje 58,0 % učiteľov. Až 21,0 % považuje množstvo textu za neprimerane malé, ale až rovnako 21,0 % učiteľov ho považuje za neprimerane veľké.

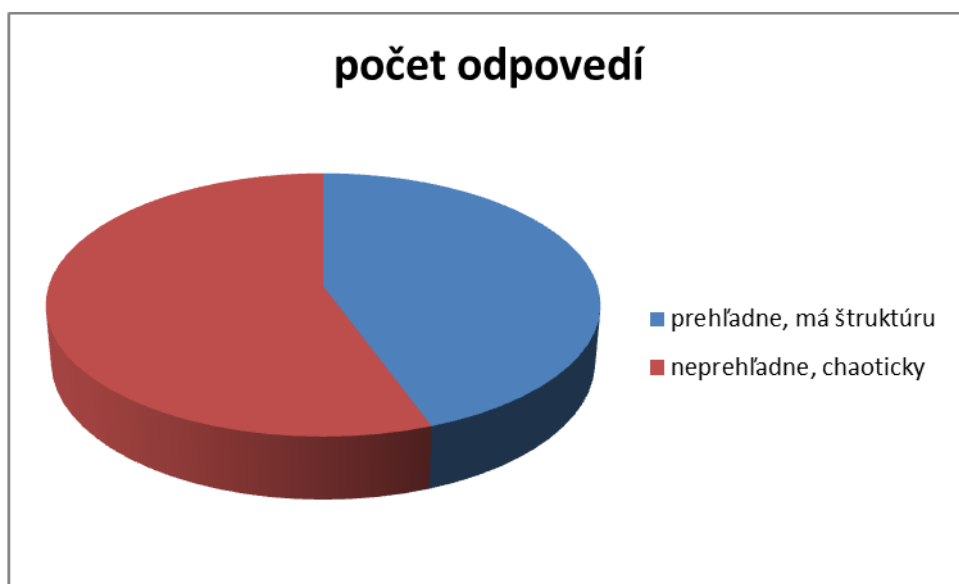
Že sú názory učiteľov na množstvo textu rôznorodé, svedčia aj vyjadrenia návrhov učiteľov. Mnohí považujú textovú časť za zbytočne rozsiahlu (hlavne návody na praktické aktivity), žiak sa v texte stráca a hlavne pri domácej príprave sa ťažko rozhoduje, čo je podstatné a čo iba doplnkové učivo. Mnohým naopak chýba viac teórie a zvýraznené zhrnutie učiva. Grafické spracovanie úloh s množstvom miesta na vypracovanie považujú učitelia za zbytočné, keďže žiaci do učebnice písať nemôžu a všetko si aj tak prepisujú do zošita...

časť Textová časť učebnice

7. Text v učebnici je spracovaný

Touto otázkou sme sledovali, či má podľa učiteľov text logickú štruktúru, alebo považujú spracovanie učebnice za chaotické a neprehľadné.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
prehľadne, má štruktúru	36	44,4
neprehľadne, chaoticky	45	55,6

Z pohľadu prehľadnosti a logickej štruktúry textu je výsledok negatívny, nakoľko 55,6 % učiteľov uvádza spracovanie textu v učebnici ako neprehľadné, chaotické. Len 44,4 % považuje text za prehľadný a dobre štruktúrovaný..

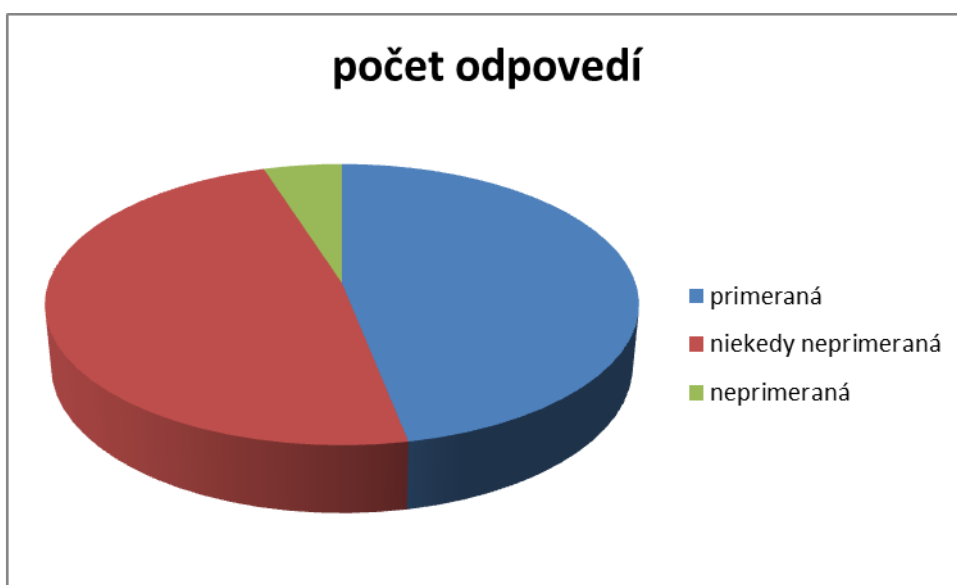
Podľa vyjadrení sa text učebnej látky prelína s úlohami, nie sú výrazne oddelené. Nezriedka učitelia učebnicu svojím charakterom označili skôr za pracovný zošit – chýba im jednoznačne rozlíšené základné učivo, rozširujúce učivo a úlohy, výsledky pokusov neuzavreté a úlohy bez správnych riešení. Navrhujú jednoznačne rozlíšiť textovú časť (maximálne 1 strana) bez prehnaného množstva fotografií, doplnkové učivo a úlohy na riešenie. Za dôležité považujú záverečné zhrnutie nových pojmov. Uvedené návrhy by pomohli žiakom zorientovať sa a vybrať si podstatné informácie.

časť Textová časť učebnice

8. Zrozumiteľnosť textu v učebnici je

V nadväznosti na prehľadnosť textu učebnice sme sa učiteľov pýtali na jeho zrozumiteľnosť.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
primeraná	38	46,9
niekedy neprimeraná	39	48,1
neprimeraná	4	4,9

Z odpovedí učiteľov zisťujeme, že takmer polovica (48,1 %) považuje zrozumiteľnosť textu v učebnici za niekedy neprimeranú, za primeranú 46,9 %. Iba štyria učitelia si myslia, že text v učebnici je nezrozumiteľný.

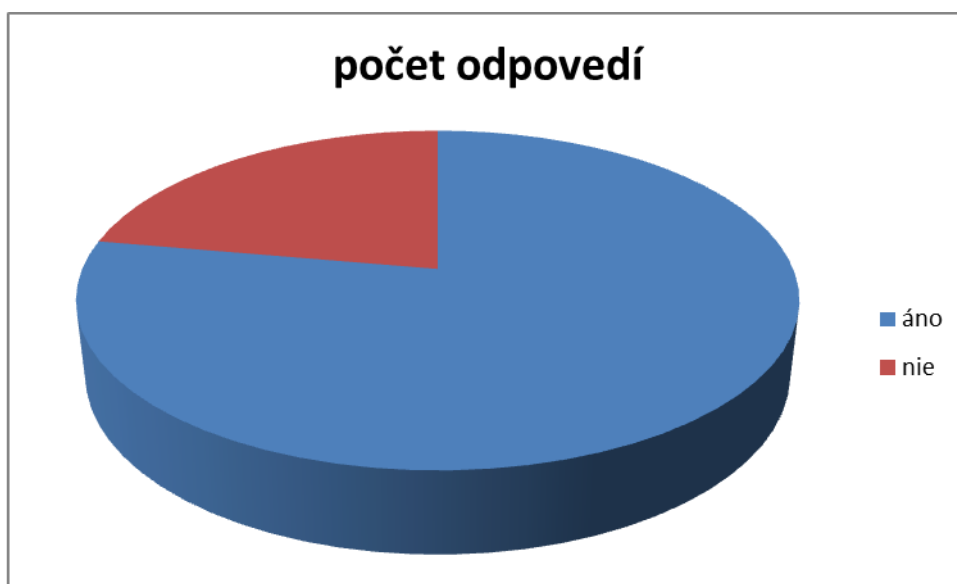
Nespokojnosť sa objavila hlavne vo vzťahu k vysvetľovaniu učiva – považujú ho za nepostačujúce, hlavne pre žiakov, ktorí na vyučovaní chýbali a pripravujú sa doma. Postupy praktických aktivít sú rozpísané príliš obširne a naopak slabšie sú uvedené závery a zovšeobecnenia.

časť Textová časť učebnice

9. Text v učebnici je spracovaný veku primerane

Cieľom tejto otázky bolo zistiť názor učiteľov na to, či je text v učebnici spracovaný primerane žiakom deviatego ročníka základnej školy.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
áno	63	77,8
nie	18	22,2

Spracovanie učebnice primerane k veku ohodnotilo kladne 77,8 % učiteľov. Len 18 učiteľov (22,2 %) sa vyjadrilo k tejto otázke záporne.

Výsledok tejto časti prieskumu môžeme hodnotiť ako pozitívny, učitelia považujú text v učebnici spracovaný primerane žiakom deviatego ročníka základnej školy.

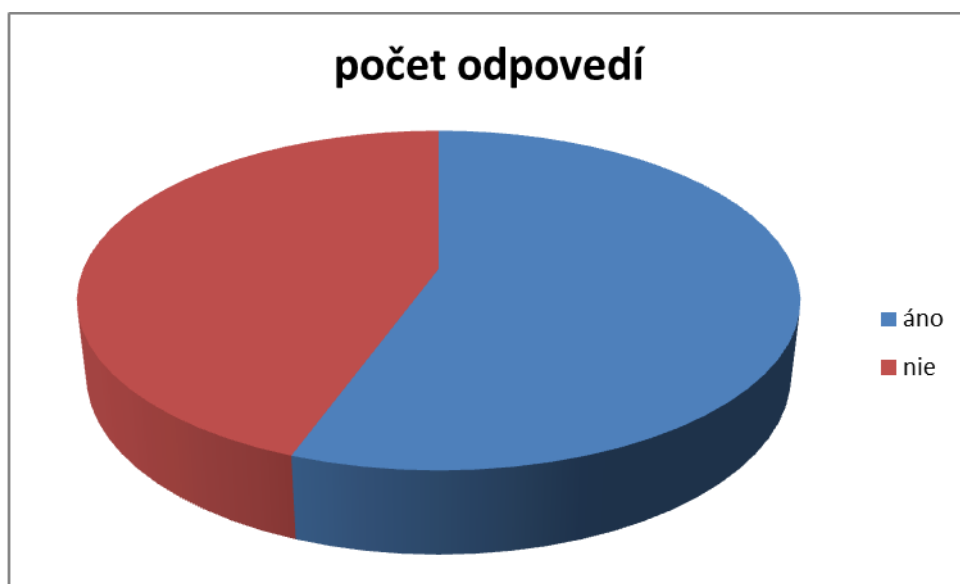
Mnoho učiteľov navrhuje časť o hustote presunúť do vyšších ročníkov (najlepšie do siedmeho), lebo potrebuje matematický aparát siedmeho ročníka. Naopak by sem presunuli časť o magnetizme, ktorá je jednoduchšia a nevyžaduje takmer žiadnu matematiku.

časť Textová časť učebnice

10. Učebnica je spracovaná tak, že podnecuje žiakov záujem o danú tému

Zaujímalo nás, či je text učebnice pre žiakov podnecujúci a navodzujúci záujem o danú tému.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
áno	45	55,6
nie	36	44,4

Len niečo viac ako polovica učiteľov (55,6 %) sa vyjadrila, že učebnica je spracovaná tak, že podnecuje žiakov záujem o danú tému. Teda takmer polovica (44,4 %) uvádza k uvedenej otázke negatívne vyjadrenie. Učítelia, ktorí sa vyjadrili k motivácii v závere dotazníka, svoje záporné stanovisko odôvodňujú napríklad tým, že v nej chýbajú hravé časti fyziky bez nutnosti matematiky, napríklad časti magnetizmus a zapájanie elektrických obvodov.

Učítelia upozornili aj na klesajúcu čitateľskú zručnosť priemerných žiakov a navrhujú štylizovať text jednoduchšie a prehľadnejšie, aby boli žiaci viac motivovaní k učeniu, hlavne vo fáze domácej prípravy.

časť Textová časť učebnice

11. Veľkosť a typ písma v učebnici je

Touto otázkou sme chceli zistiť, čo si učitelia myslia o formálnej stránke učebnice z pohľadu veľkosti a typu písma.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
vyhovujúci	80	98,8
nevyhovujúci	1	1,2

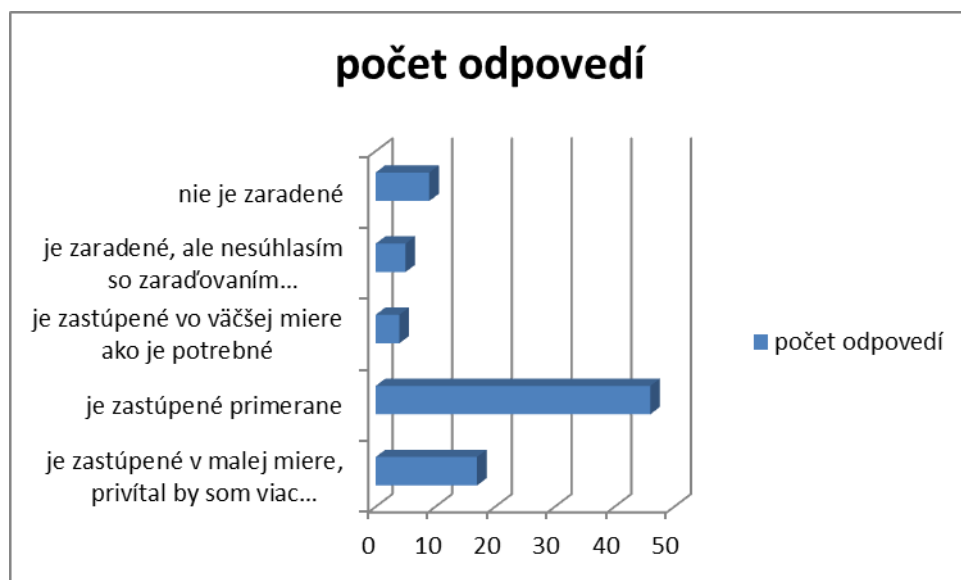
Celá séria učebníc fyziky pre základnú školu je písaná iným typom písma ako predchádzajúce učebnice. K tejto časti formálnej stránky učebnice učitelia takmer nemajú výhrady. Až 98,8 % považuje písmo za vyhovujúce, len 1 učiteľ si myslí, že veľkosť a typ písma nevyhovuje.

časť Textová časť učebnice

12. Rozširujúce učivo v učebnici, ktoré nie je súčasťou štátneho vzdelávacieho programu

Okrem množstva textu sme chceli poznať názor učiteľov na zastúpenie rozširujúceho učiva v učebnici.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
je zastúpené v malej miere, privítal by som viac rozširujúcich tém	17	21,0
je zastúpené primerane	46	56,8
je zastúpené vo väčšej miere ako je potrebné	4	4,9
je zaradené, ale nesúhlasím so zaraďovaním rozširujúceho učiva do učebnice	5	6,2
nie je zaradené	9	11,1

V súvislosti s rozširujúcim učivom si mohli učitelia vybrať z viacerých odpovedí. Vyše polovica učiteľov (56,8 %) si myslí, že rozširujúce učivo je v učebnici zastúpené primerane a až 21,0 % by dokonca privítalo viac takýchto tém. Naopak, 4,9 % sa vyjadruje v neprospech rozširujúceho učiva, považuje jeho zastúpenie za väčšie ako je potrebné a dokonca 6,2 % vôbec nesúhlasí s jeho zaraďovaním do učebnice. Aj napriek označeniu v obsahu i farebnému odlíšeniu 11,1 % uvádza, že takéto učivo sa v učebnici nevyskytuje.

časť Úlohy v učebnici

13. Ako hodnotíte množstvo úloh v učebnici? Úloh je v učebnici

V súvislosti s úlohami v učebnici sa v dotazníku nachádzalo šesť rôznych otázok. V tejto otázke sme zisťovali, čo si učitelia myslia o množstve úloh v učebnici. Či ho považujú za primerané alebo nie.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
málo	40	49,4
primerane	38	46,9
veľa	3	3,7

V učebnici fyziky pre 6. ročník ZŠ počet úloh v učebnici považuje takmer polovica učiteľov (49,4 %) za malý. Ako primeraný ho ohodnotilo 46,9 % učiteľov. Len 3,7 % uvádza tento počet za neprimerane veľký.

Skutočne veľké množstvo učiteľov požaduje oveľa viac úloh rôzneho typu. Privítali by viac výpočtových príkladov na premenu jednotiek a výpočet objemu telies, úloh na správnu interpretáciu pojmov a využitie fyziky v praxi. Za veľký nedostatok učebnice považujú chýbajúce správne riešenia hlavne výpočtových úloh. Žiaci tak nemajú spätnú väzbu pri samostatnej práci.

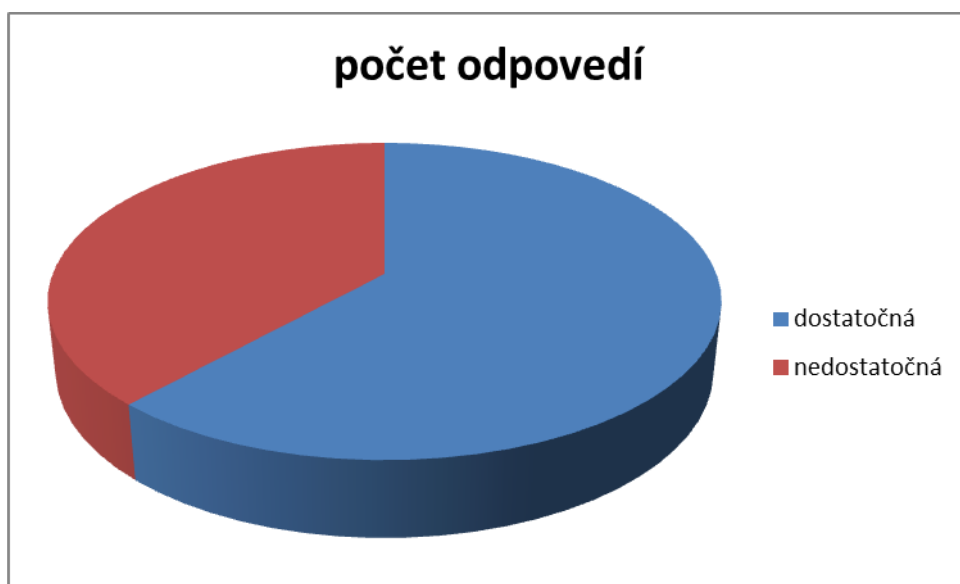
Jednoznačne by pomohla alebo pracovná časť učebnice alebo dodávanie pracovných zošitov ako súčasť učebnice. Mnohí učitelia ako náhradné riešenie používajú staré učebnice (ich pracovnú časť) alebo si tvoria vlastné pracovné listy.

časť Úlohy v učebnici

14. Rozmanitosť úloh je

Chceli sme tiež vedieť, či sú podľa učiteľov zastúpené rôzne typy úloh dostatočne alebo nie.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
dostatočná	50	61,7
nedostatočná	31	38,3

Učebnica má zastúpené rôzne typy úloh. Viac ako polovica učiteľov (61,7 %) je s týmito typmi úloh spokojná. Až pre 38,3 % je však táto rozmanitosť nedostatočná.

Mnoho učiteľov navrhuje aj zaradenie riešených výpočtových príkladov, ktoré by slúžili ako manuál na riešenie ostatných úloh.

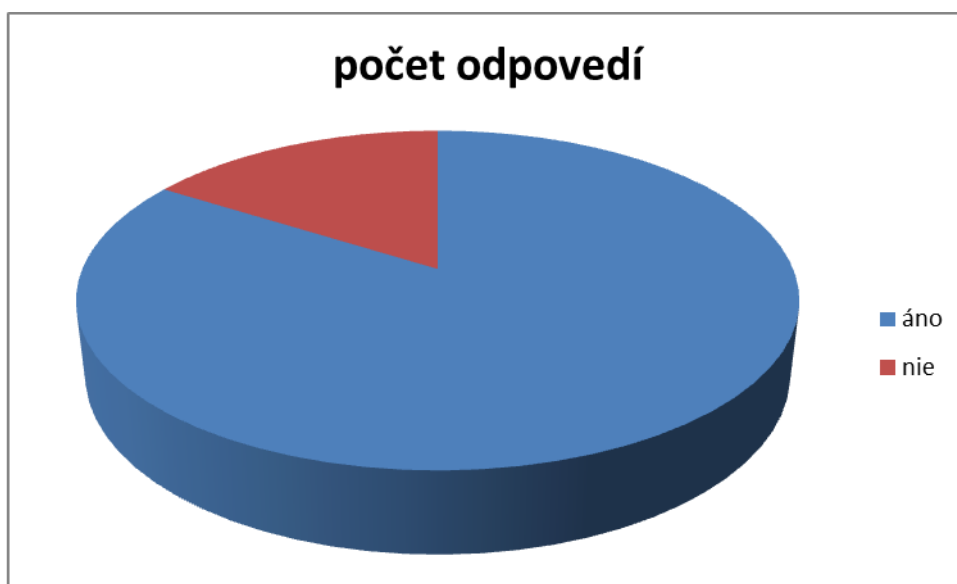
Niektorí učitelia neboli presvedčení o tom, že poradie úloh je zvolené od jednoduchších k zložitejším.

časť Úlohy v učebnici

15. Sú úlohy v učebnici veku primerané?

Cieľom tejto otázky bolo zistiť názor učiteľov na to, či sú úlohy v učebnici primerané pre žiakov piateho ročníka základnej školy.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
áno	68	84,0
nie	13	16,0

Hodnotenie úloh z hľadiska veku primeranosti vyznieva pozitívne. Väčšina učiteľov (84,0 %) posúdila úlohy v učebnici ako primerané žiakom šiesteho ročníka základnej školy. Len 16,0 % učiteľov uviedlo, že úlohy nie sú veku primerané.

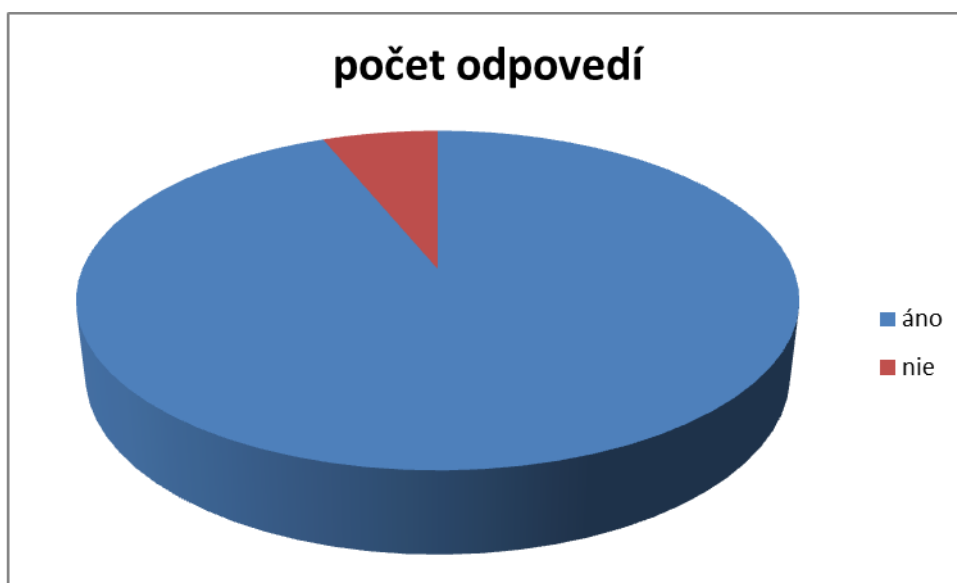
V závere dotazníka sa k téme veku primeranosti nevyjadril nikto. Aj tu však možno spomenúť názor, že usporiadanie tematických celkov a teda aj úloh nie korešponduje s matematickými schopnosťami žiakov.

časť Úlohy v učebnici

16. Súvisia úlohy v učebnici s obsahovou stránkou textu?

Touto otázkou sme chceli zistiť, či podľa učiteľov úlohy v učebnici korešpondujú s obsahom príslušného textu.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
áno	76	93,8
nie	5	6,2

Podobne ako v predchádzajúcej otázke, hodnotenie úloh z pohľadu ich súvisu s obsahovou stránkou textu učebnice, takmer všetci učitelia (93,8 %) ohodnotili úlohy za korešpondujúce s príslušným textom. Len minimum (5) učiteľov (6,2 %) má opačný názor.

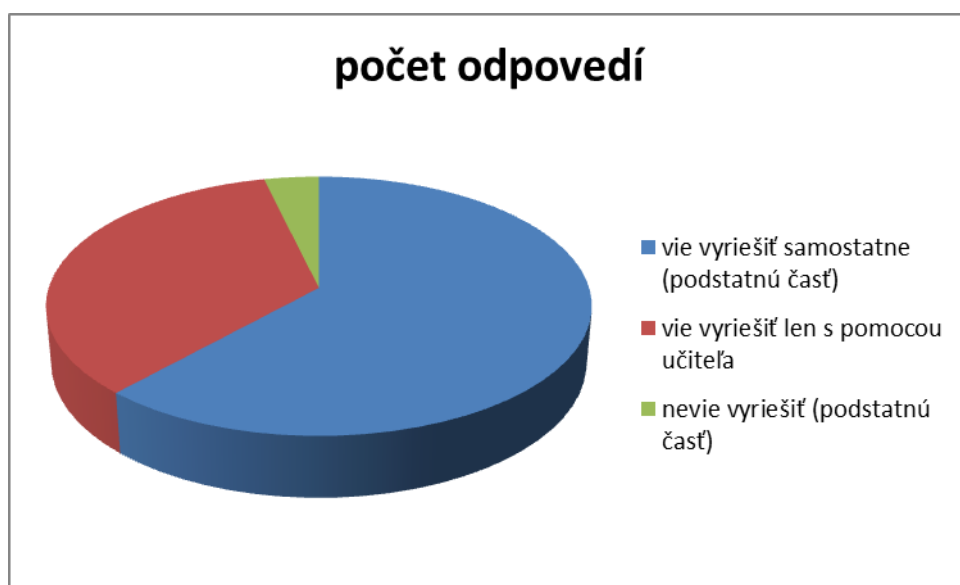
Na základe uvedených údajov môžeme výsledok hodnotenia učebnice v súvislosti s korešpondovaním úloh a textu označiť za viac ako prijateľný. Učitelia nemali k tejto otázke žiadne podstatnejšie výhrady. Jednotlivo sa vyskytli návrhy na výraznejšie precvičenie určovania objemu telies a výpočtu hustoty formou kvantitatívnych výpočtových úloh. Aj tu možno spomenúť požiadavku na uvedenie správnych výsledkov na konci učebnice.

časť Úlohy v učebnici

17. Úlohy sú navrhnuté tak, že ich žiak

Touto otázkou sme zisťovali, čo si učitelia myslia o schopnosti žiakov piateho ročníka základnej školy vyriešiť dané úlohy samostatne.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
vie vyriešiť samostatne (podstatnú časť)	50	61,7
vie vyriešiť len s pomocou učiteľa	28	34,6
nevie vyriešiť (podstatnú časť)	3	3,7

Úlohy v učebnici sú zámerne rôznorodé nielen z pohľadu ich typu, ale aj z hľadiska schopnosti žiaka riešiť ich samostatne alebo s pomocou učiteľa. Cieľom autorov bolo podporenie tímovej práce i tvorivej samostatnej činnosti žiaka, na prácu vo dvojiciach, skupinách a podobne.

Viac ako polovica učiteľov (61,7 %) uviedla, že podstatnú časť úloh vedia žiaci vyriešiť samostatne, 34,6 % len s pomocou učiteľa a (3,7 %) si myslí, že podstatnú časť úloh žiaci nevedia vyriešiť žiadnym spôsobom.

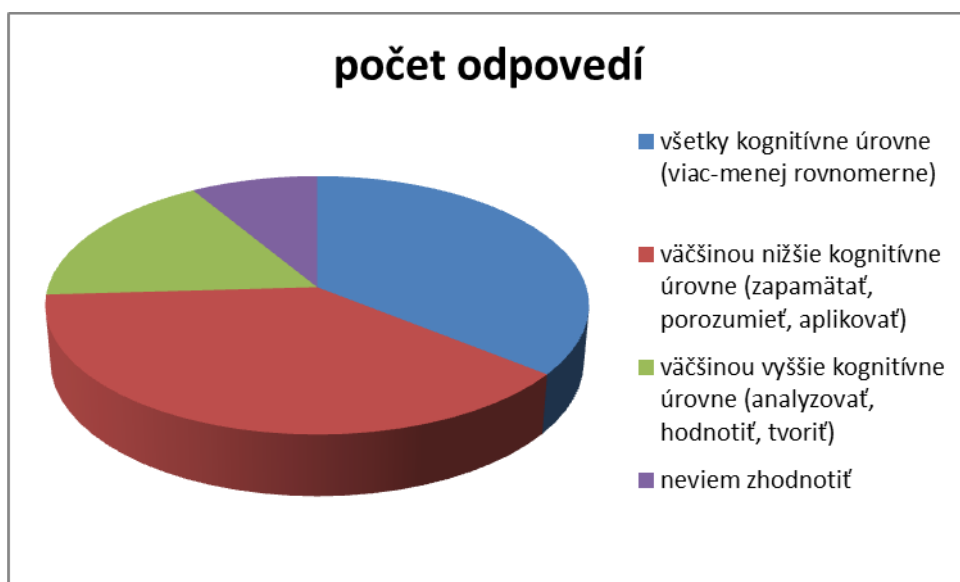
Mnoho učiteľov naznačilo, že v práci im je výraznou pomocou pracovný zošit, ktorý si však musia žiaci zakúpiť, lebo nie je súčasťou učebnice. Z ponuky na trhu si vyberajú podľa schopností svojich žiakov. Lepšie by bolo, keby bola pracovná časť súčasťou učebnice.

časť Úlohy v učebnici

18. Úlohy sú zamerané na

Zaujímalo nás tiež, či učitelia odlišujú kognitívnu úroveň otázok, alebo ju nevedia posúdiť.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
všetky kognitívne úrovne (viac-menej rovnomerne)	29	35,8
väčšinou nižšie kognitívne úrovne (zapamätať, porozumieť, aplikovať)	31	38,3
väčšinou vyššie kognitívne úrovne (analyzovať, hodnotiť, tvoriť)	14	17,3
neviem zhodnotiť	7	8,6

Aktuálne trendy v metodike tvorby úloh vychádzajú z Bloomovej revidovanej taxonómie. Vo väčšine učebníc a pracovných zošitoch fyziky sa preto nachádzajú úlohy na rôznych kognitívnych úrovniach.

Zistili sme, že 11,9 % učiteľov nevie posúdiť kognitívnu úroveň úloh. Z tých, ktorí si myslia, že vedia kognitívne úrovne odlíšiť, sa vyjadrilo 35,8 % učiteľov tak, že úlohy sú z hľadiska kognitívnych operácií zastúpené viac-menej rovnomerne, 38,3 % si myslí, že úlohy sú zamerané hlavne na nižšie kognitívne úrovne – zapamätať, porozumieť, aplikovať. Len 17,3 % učiteľov uvádza, že úlohy sú zamerané väčšinou na vyššie kognitívne úrovne (analyzovať, hodnotiť, tvoriť).

Keďže sme nerobili podrobnú analýzu úloh z hľadiska kognitívnych úrovní, nemôžeme uvedené výsledky ďalej interpretovať.

časť Grafická úprava učebnice

19. Obrázky v učebnici sú vhodne vybrané a korešpondujú s témou.

Učiteľov sme sa pýtali aj na vhodnosť obrázkov v súvislosti s danou témou.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
áno	77	95,1
nie	4	4,9

Už samotný názov predmetu naznačuje, že v učebniciach fyziky sa pre lepšie pochopenie bude nachádzať množstvo obrazového materiálu slúžiaceho na vizualizáciu pojmov, ale aj ako prostriedok vyučovacích metód, ktoré môže učiteľ použiť.

Z vyjadrení učiteľov vyplýva ich spokojnosť s vybranými obrázkami v učebnici (95,1 %). Len malé percento (4,9 %) si myslí, že obrázky sú vybrané nevhodne a nekorešpondujú s témou.

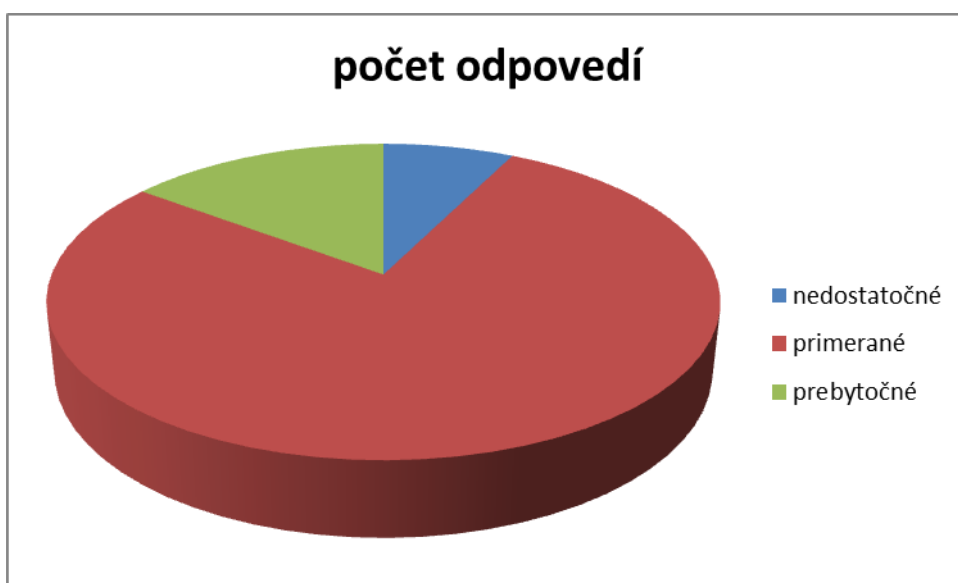
Objavili sa názory, že množstvo fotografií je prehnané a rozbíjajú text, čím znižujú jeho prehľadnosť.

časť Grafická úprava učebnice

20. Množstvo obrázkov v učebnici je

Touto otázkou sme zisťovali, či učitelia považujú množstvo obrázkov v učebnici za dostačujúce, prípadne prebytočné.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
nedostatočné	6	7,4
primerané	63	77,8
prebytočné	12	14,8

Ako je vidieť z tabuľky a grafu, 77,8 % učiteľov považuje množstvo obrázkov v učebnici za primerané. Až 14,8 % učiteľov uviedlo, že v učebnici sa nachádza prebytok obrázkov a naopak 7,4 % učiteľov považuje množstvo obrázkov v učebnici za nedostatočné.

Vyskytli sa aj názory, že je v učebnici zaradené množstvo obrázkov na úkor miesta kvalitatívnych aj kvantitatívnych úloh.

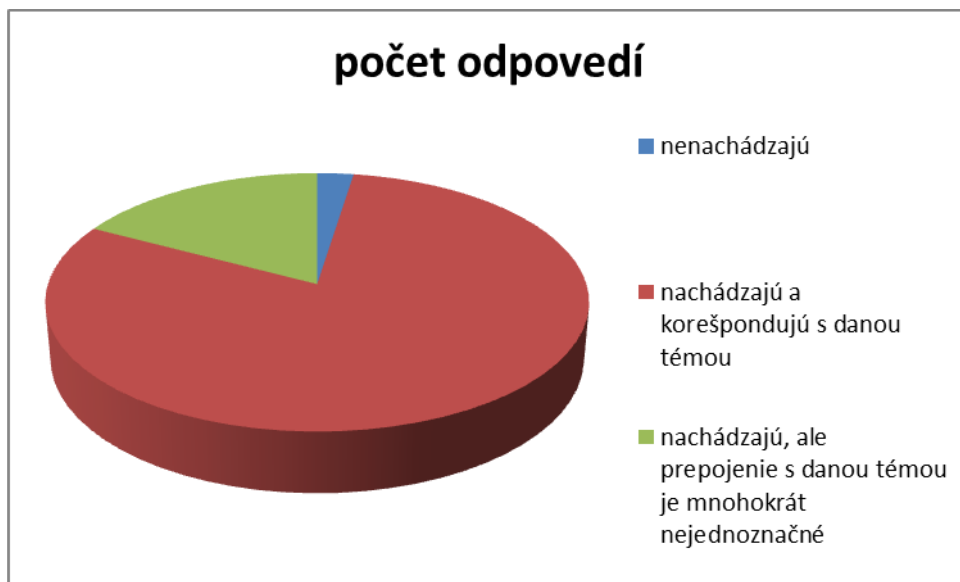
V učebnici sa zdá, že sú proporčne uspokojivo zaradené fotografie aj kreslené obrázky, prípadne schémy.

časť Grafická úprava učebnice

21. Grafy a tabuľky sa v učebnici

Okrem textu a obrázkov nás zaujímalo, čo si učitelia myslia o grafoch a tabuľkách umiestnených v učebnici a ich korešpondovaní s danou témou.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
nenachádzajú	2	2,5
nachádzajú a korešpondujú s danou témou	65	80,2
nachádzajú, ale prepojenie s danou témou je mnohokrát nejednoznačné	14	17,3

Ak podľa krátkeho slovníka slovenského jazyka považujeme za graf „zachytenie údajov a priebehu procesu, javu na kresbe“, tak môžeme povedať, že v učebnici sa nachádza dostatočné množstvo grafov. Až 80,2 % učiteľov odpovedalo, že v učebnici sa grafy a tabuľky nachádzajú a korešpondujú s danou problematikou. Podľa názoru až 17,3 % učiteľov sa v učebnici grafy a tabuľky nachádzajú, ale prepojenie s danou témou je nejednoznačné. Iba 2,5 % tabuľky a grafy v učebnici nenašlo.

časť Grafická úprava učebnice

22. Množstvo grafov a tabuliek v učebnici je

Zaujímala nás tiež názor učiteľov na primeranosť množstva grafov a tabuliek v učebnici pre piaty ročník základnej školy.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
nedostatočné	9	11,1
primerané	57	70,4
prebytočné	15	18,5

Ako je vidieť z odpovedí v dotazníku, väčšina učiteľov (70,4 %) považuje množstvo grafov a tabuliek v učebnici za primerané. Len 11,1 % učiteľov hodnotí ich počet za nedostatočný a až 18,5 % učiteľov uviedlo, že v učebnici sa nachádza prebytok tabuliek a grafov.

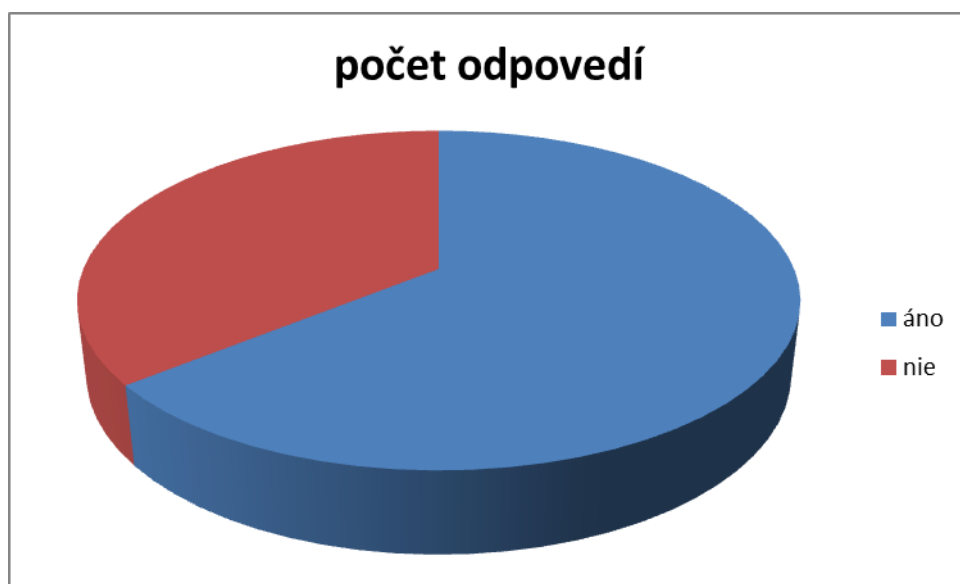
Niektorí učitelia navrhovali tabuľky zmenšiť (aj tak sa do nich priamo v učebnici písať nedá) a obmedziť ich počet – vhodnejšie sa im zdá zaradenie naopak väčšieho množstva úloh na precvičenie učiva. Ideálne by bolo mať tabuľky, obrázky a úlohy na vyplnenie v digitálnej podobe ako pracovný zošit.

časť Grafická úprava učebnice

23. Má byť súčasťou učebnice aj vecný, príp. menný register?

Vzhľadom na doterajšie pripomienky učiteľov sme chceli vedieť, aké percento učiteľov by chcelo mať v učebnici vecný, prípadne menný register.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
áno	52	64,2
nie	29	35,8

Staršie učebnice fyziky menný (vecný/pojmový) register (abecedný zoznam dôležitých odborných termínov s uvedením strán, na ktorých sa v knihe o nich píše) zvyčajne obsahovali. Všeobecne je považovaný za výhodnú pomôcku pre učiteľov i žiakov v práci s učebnicou. V učebnici *Fyzika pre 6. ročník základnej školy* sa menný register nenachádza. Čiastočne jeho absenciu kompenzujú úlohy na opakovanie „dôležitých termínov“ na konci každej kapitoly. Takmer dve tretiny učiteľov (64,2 %) by register uvítalo, zvyšná tretina (35,8 %) si myslí, že register odborných termínov nemusí byť súčasťou tejto učebnice.

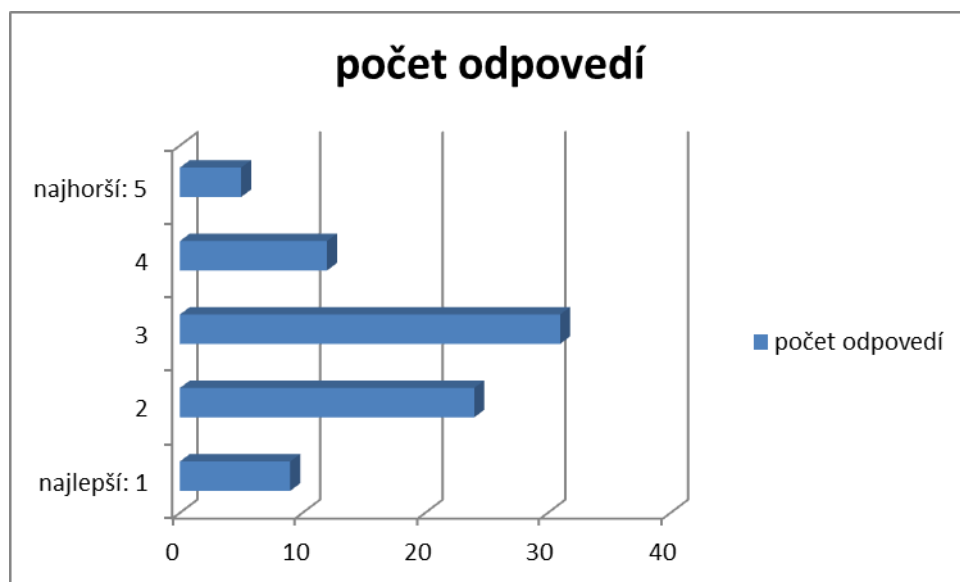
V poslednej otázke dotazníka učitelia k mennému registru nemali žiadne návrhy ani pripomienky.

časť Celkové hodnotenie učebnice

24. Ako hodnotíte celkovú kvalitu učebnice?

V súvislosti so všetkými predchádzajúcimi otázkami je pre nás výpovedná aj výsledná známka (známkovanie ako v škole), ktorou by učitelia ohodnotili učebnicu fyziky pre piaty ročník základnej školy.

	počet odpovedí	počet odpovedí v %
najlepší: 1	9	11,1
2	24	29,6
3	31	38,3
4	12	14,8
najhorší: 5	5	6,2

Podľa vzoru „známkovania v škole“ celkovo pozitívne hodnotí učebnicu fyziky pre 6. ročník základnej školy viac 40,7 % učiteľov, z toho 11,1 % dáva učebnici jednotku a 29,6 % ju ohodnotilo dvojkou. Vyše tretina učiteľov (38,3 %) dáva učebnici priemernú známku trojku. Negatívne hodnotenie učebnice sa vyskytlo u 21,0 % učiteľov (14,8 % ju hodnotí známku štyri a až 6,2 % jej dáva päťku).

časť Celkové hodnotenie učebnice

25. Sem môžete napísať návrhy na zlepšenie tejto konkrétnej učebnice

V poslednej časti dotazníka učitelia mohli napísať konkrétne návrhy, ktoré by podľa nich prispeli k zlepšeniu kvality uvedenej učebnice.

Konkrétnejšie sa vyjadrilo len asi pätina z celkového počtu respondentov. Ich návrhy a pripomienky sme zaradili k výsledkom a interpretáciám prieskumu podľa jednotlivých otázok a tém dotazníka.

Môžeme konštatovať, že mnoho návrhov a pripomienok nesúvisela s kvalitou učebnice, ale vyplývala z koncepcie vyučovania predmetu fyzika po reforme z roku 2008. Mnohí sa chcú vrátiť k predchádzajúcemu rozvrhnutiu učiva podľa vedných odborov fyziky, chýba im systematické vedecké zadelenie, od ktorého sa v súčasnej modernej koncepcii upúšťa. Do popredia sa dostáva realizácia metód a foriem vyučovania s dôrazom na aktívne osvojenie si obsahu žiakmi prostredníctvom skúmateľsko-objavného učenia.

Záver

Naším prieskumom sme zisťovali stav využívania učebnice Fyzika pre 6. ročník základnej školy so schvaľovacou doložkou do roku 2020 ako východisko k opätovnému schvaľovaciemu procesu.

Do prieskumu sa zapojilo 81 učiteľov z celkového počtu 1 458 základných škôl s triedami 2. stupňa a 150 gymnázií s osemročným vzdelávacím programom

Jedným z cieľov bolo sledovanie *miery používania* učebnice. Môžeme konštatovať, že učebnicu používajú takmer všetci učители (97,5 %), ktorí sa k nej v dotazníku vyjadrili. Dôvody nepoužívania sme mohli čiastočne vydedukovať z návrhov učiteľov na zlepšenie učebnice v súvislosti s jej používaním. Najčastejšie to bola nespokojnosť s novou reformnou koncepciou predmetu fyzika v štátnom vzdelávacom programe. Učebnicu používajú učители (viac ako 83,9 %) v priebehu viacerých častí vyučovacej hodiny, pričom väčšina pracuje s učebnicou na vyučovacej hodine spolu so žiakmi a takmer polovica (44,4 %) z nich využíva učebnicu na domácu prácu žiakov.

Ďalej sme chceli získať názor učiteľov na kvalitu učebnice, jej odborné, didaktické spracovanie a grafické spracovanie, názor na systém otázok a úloh v učebnici. Z pohľadu 12,3 % učiteľov sa v učebnici nachádzajú *odborné chyby*. Tento výsledok môže byť skreslený z rôznych príčin: učители, ktorí sa zapojili do prieskumu, sú väčšinou tí, ktorí sú s danou učebnicou nespokojní; učители považujú za chyby aj také, ktoré reálne chybami nie sú. Podľa 55,6 % učiteľov je učebnica spracovaná tak, že podnecuje záujem žiakov o danú tému. V súvislosti s *grafickou úpravou* učebnice vyznieva hodnotenie učiteľov pozitívne. S množstvom a výberom obrázkov sú spokojní (77,8 % a 95,1 %). Asi dve tretiny (64,2 %) by uvítali register pojmov. Väčšinou za nedostatočné považujú učiteľov množstvo (49,4 %) a rozmanitosť *úloh* (38,3 %). Celkovo kvalitu učebnice ohodnotili učители priemernou známkou 2,75. Najfrekvencovanejšou bola známka 3 (38,3 %). Domnievame sa, že vzhľadom k vyššie uvedeným skutočnostiam je toto hodnotenie dobré.

Výsledkom čiastkovej evalvácie učebnice Fyzika pre 6. ročník základnej školy môže byť jej odporúčenie pre ďalšie zaradenie do zoznamu schválených platných učebníc pre základné školy.